

Naturmål for Rytterbjerg ved Tystrup Sø

Dato for udarbejdelse: 11. december 2024

Dato for gennemgang med forpagter: xx/xx 20xx

Evt. Revision: xx/xx 20xx

Formål med dokumentet "Naturmål"

Formålet med forvaltning af arealet er at fremme og udvikle naturværdien og biodiversiteten, samtidig med at friluftslivets muligheder sikres, samt at landskabselementer og kulturhistorie bevares.

Naturmål:

- udarbejdes med henblik på at styrke dialogen mellem Naturstyrelsen og arealets forpagter/dyreholder.
- beskriver hvad forpagterens/dyreholderens indsats skal bidrage til, således at forpagter/dyreholder får indsigt i det konkrete formål med forvaltningen af arealet og derved aktivt kan bidrage til at fremme arealets naturværdier.
- tager udgangspunkt i de relevante planer for området herunder driftsplaner, Natura 2000-plejeplaner og fredningskendelser.

Lokalitet

Rytterbjerg er et ca. 25 ha stort naturområde beliggende ved Tystrup Sø. Arealet er kuperet og varieret med både tør og fugtig bund samt lysåbne og skovbevoksede partier.

Figur 1. Udsigt over Tystrup Sø fra Rytterbjerg.

Formålet med naturforvaltningen på arealet

Målet med forvaltning af arealet er at sikre og forbedre tilstanden af de kortlagte habitatnaturtyper kalkoverdrev, rigkær og kildevæld, samt skabe større strukturel og artsmæssig variation både i de enkelte forekomster og ved gradvise overgange mellem lysåben natur og skovnatur. Dette til glæde for arter, der er knyttet til lysåbne skove og kratlandskab som fx hasselmus, der findes vest for Rytterbjerg.

Succeskriterier:

- at naturtilstanden i de kortlagte habitatnaturtyper kalkoverdrev, rigkær og kildevæld forbedres,
- at der sker en fremgang i udbredelsen af habitatnaturtyperne kalkoverdrev og rigkær,
- at der sker en fremgang i den strukturelle variation på arealet i form af urterig vegetation, forekomst af spredte vedplanter og/eller forekomst af myretuer,
- at der sker en fremgang i mulige levesteder for hasselmus, så indvandring vestfra bliver mulig.

Tilstand

Størstedelen af arealet blev omfattet i Natura 2000-område N163, Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose ved grænsejusteringen i 2018. Inden for hegningen er der kortlagt et mindre areal med den lysåbne habitatnaturtype rigkær i dårlig tilstand (bl.a. med forekomst af kæmpe-bjørneklo) samt kalkoverdrev og kildevæld i moderat tilstand. På den sydvestlige del af arealet hvor opdyrkning senest er ophørt, er der endnu ikke udviklet natur, som kan karakteriseres som beskyttet.

De skovbevoksede arealer er kortlagt som særlig værdifuld skov samt den skovbevoksede habitatnaturtype elle-askeskov. Der er ikke angivet en naturtilstand på de skovbevoksede arealer.

Endelig er der registreret overdrev, vandløb, mose og eng (delvist sammenfaldende med det kortlagte rigkær) som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Naturregistreringer fremgår af kortbilag.

Særlige forhold

Der er ikke etableret læskur på arealet, og der vil pga. områdets fredning ikke umiddelbart være mulighed for dette. Nåletræsbevoksningen i områdets centrale del kan i stedet udgøre ly, læ og tørt leje for dyrene året rundt.

Der er anlagt en afmærket vandrerute gennem områdets østlige og sydlige del, og der er offentlig adgang til hele arealet.

På tværs af arealet langs det nordlige og sydvestlige skovbryn findes velbevarede stendiger. Naturstyrelsen vil kortlægge diget forud for etablering af græsning i skoven og følge græsningens eventuelle påvirkning heraf.

Placeringen af de ovenstående forhold fremgår af kortbilag.

Fokusarter og/eller struktur

Majgøgeurt

Den fredede orkide majgøgeurt findes i områdets rigkær og kildevæld. Arten vokser på lysåben, næringsfattig og vældpræget jord, og er en værdifuld indikator for kalkrige enge og moser præget af kalkholdigt, fremsivende vand.

Orkideen trives under et ekstensivt græsningsregime og har behov for blottet jord samt den mykorrhizadannede svamp, planten lever sammen med. Arten er flerårig og ses ikke nødvendigvis hvert år med blade og blomster, men kan leve som knolde under jorden i flere år.

Hasselmus

Hasselmus er rødlistet som truet (EN) i Danmark og beskyttet under habitatdirektivets bilag IV. Arten har et af sine bedste kerneområder i det meget varierede skovlandskab nord og vest for Kongskilde. Den er endnu ikke fundet ved Rytterbjerg, men lokaliteten ønskes forvaltet så levestedsmulighederne forbedres.

Hasselmus holder til i skove med bærbuske og urter. En sammenhængende undervegetation er meget vigtig, da dyrene finder en stor del af deres føde her.

Gradvis overgang mellem lysåben natur og skovnatur

Med helårsgræsning ønskes skellet mellem skov og overdrev/rigkær på arealet at blive nedbrudt samtidig med at antallet af blomstrende urter øges. Med et lavt græsningstryk forventes det desuden, at habitatet for Hasselmus, som lever i umiddelbar nærhed vil blive forbedret, hvormed der vil være mulighed for, at hasselmusen vil kunne indvandre.

Beskyttelse, arealudpegning og registreringer

Lokalitet	Naturværdi	International beskyttelse	National beskyttelse (NBL §3, fortidsminder mm.)	Fredning og/eller reservat
Rytterbjerg ved Tystrup Sø	Lokal bioscore: 2-15	Natura 2000: N163, Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegaard Mose og Porsmose. 6210 Kalkoverdrev 7220 Kildevæld 7230 Rigkær 91E0 Elle-askeskov	§3 beskyttede naturtyper: Overdrev Fersk eng Mose Beskyttede diger: Stendige	Fredninger: Tystrup-Bavelse og Tystrup Sø
	HNV: 0-9	Bilag IV: Springfrø Flagermus		

Se kortbilag for flere detaljer.

Driftshistorie

De lysåbne arealer var frem mod 1960'erne dyrkede marker, dog med undtagelse af det vældprægede rigkær ned mod Tystrup Sø. I starten af 1960'erne blev der etableret grusgravning i området ved Suserup, hvilket også omfattede den nordøstlige del af Rytterbjerg. Mod sydvest blev der fortsat dyrket frem til 1990'erne, hvilket både vegetation og strukturen fortsat bærer præg af i dag.

De lysåbne arealer på Rytterbjerg har i en længere periode været forvaltet med sommergræsning, og har været drevet som 4 separate enheder. Skoven har hidtil været uden græsning og drevet med naturnær skovdrift frem til 2021, hvor den blev udlagt til urørt skov.

Der blev i 2020 opsat 30 hasselmuskasser i de skovbevoksede partier. Kasserne tilses årligt for tilstedeværelse af hasselmus.

Forvaltningstiltag

I 2024 er der givet dispensation fra skovloven til at etablere skovgræsning på de fredskovspligtige arealer af skoven. I vinteren 2024/2025 har Naturstyrelsen etableret ét samlet tottrådshegn omkring arealet, så det fremadrettet kan drives som en samlet enhed på ca. 25 ha med helårsgræsning.

Der ønskes samgræsning på arealet med kvæg og heste af robuste racer med et så lavt græsningstryk, at der er også er tilgængeligt føde på arealet til dyrene i vintermånederne.

Lokalitet	Græsnings-tryk kg/ha	Dyre-racer	Tilskuds-fordring ja/nej -lokalitet	Tidspunkt for indsats ved udbinding brug: sommer, vinter, helårsgræsning	Andre indsatser brand, rydning, slæt, vandstandsforhold
Rytterbjerg ved Tystrup Sø	100-200 kg/ha	Robuste kvæg og heste	Nej - se Forpagtnings- kontrakt og beredskabsplan for undtagelse	Helårsgræsning, se kontrakten	

Planteliste - indikator for naturtilstand

Disse arter, som indikerer god naturtilstand på lysåbne naturtyper, er fundet på arealet (arter med score mellem 4 og 7). Derudover findes følgende invasive og/eller problemarter (score -1).

Se appendiks 1 i Fredshavn et al (2012). Naturstyrelsens registreringsprojekt 2011-13.

<https://mst.dk/media/114434/tekniskanvisningtilfeltregistrering.pdf> og

Fredshavn, J.R. & Ejrnæs, R. (2007). Beregning af naturtilstand.

https://www.dmu.dk/Pub/FR599_2udgave.pdf

Art	Score
Almindelig brunelle	4
Almindelig kællingetand	4
Angelik	4
Bugtet kløver	5
Eng-forglemmigej	4
Glanskapslet siv	4
Græsbladet fladstjerne	4
Håret høgeurt	4

Art	Score
Ager-tidsel	-1
Ager-padderok	-1
Almindelig kvik	-1
Almindelig rajgræs	-1
Almindelig rapgræs	-1
Blød storkenæb	-1
Draphavre	-1
Grå-pil	-1

Knold-ranunkel	4
Kær-padderok	4
Maj-gøgeurt	5
Musevikke	4
Stor knopurt	4
Top-star	4
Tykbladet ærenpris	4
Vinget perikon	4
Vand-brunrod	4

Hindbær	-1
Kruset skræppe	-1
Kæmpe-bjørneklo (invasiv)	-1
Stor nælde	-1
Tofrøet vikke	-1
Tusindfryd	-1
Vild kørvel	-1

Evaluering (ved næste revision af forpagtningsaftale-max 5 år)

Emne	Opnåelse	Beskrivelse
Er beskrevne indsatser gennemført?		
Er beskrevne målsætninger opnået?		
Er der nye trusler eller problematikker identificeret?		
HNV eller bioscore stabil eller forbedret?		
Hvis Natura 2000, er naturtilstanden jfr. NOVANA afrapporteringen forbedret?		
Skal arealets målsætning eller virkemidler revideres?		
Er nye sjældne eller beskyttede arter registreret på arealet?		
I hvilket omfang er indikatorer for god naturtilstand tilstede?		
Er forvaltningstiltag beskrevet i naturmål revideret efter udbudsrunderen?		
Andet		

Kortbilag

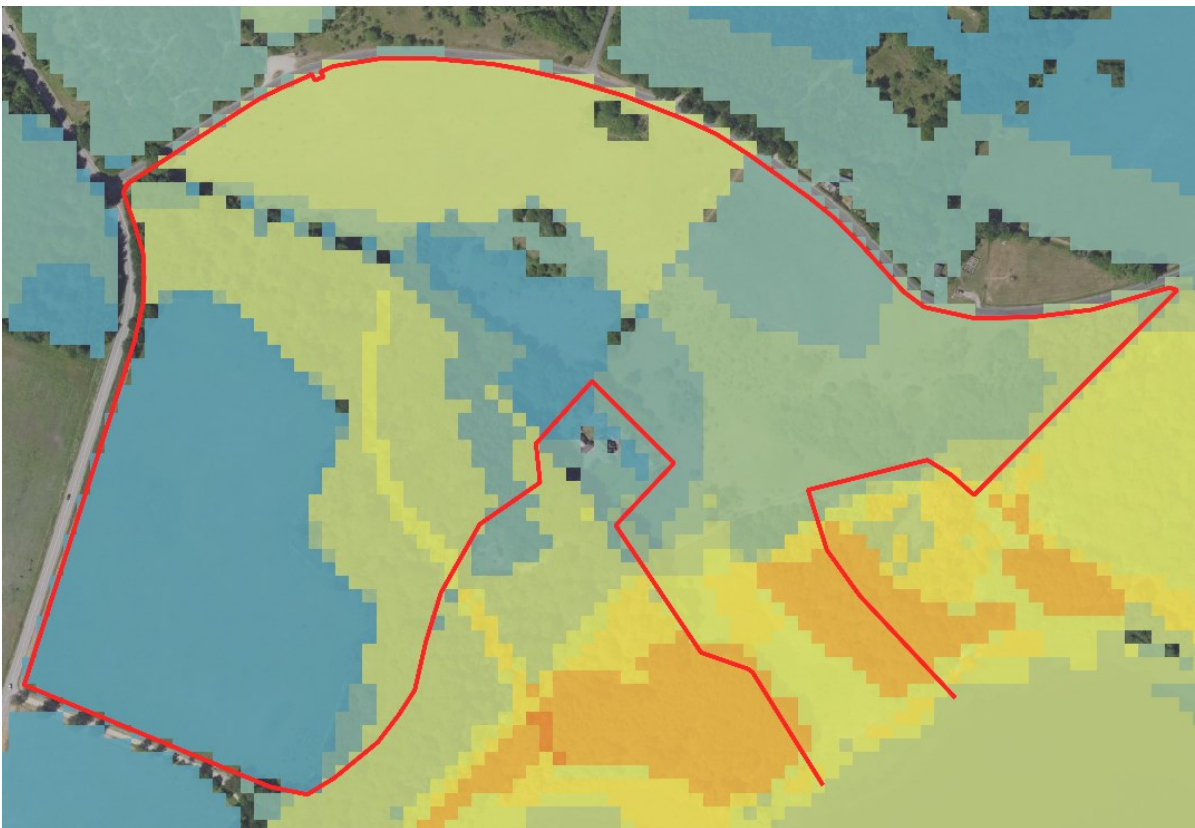
Kort 1. Afgrænsning af Natura 2000-område N163. Hegnslinjen er markeret med rød streg.

Kort 2. Beskyttede § 3 naturtyper overdrev (orange skravering), eng (grøn skravering), mose (brun skravering) og vandløb (blå stiptet streg) på Rytterbjerg.

Kort 3. Vandreruter (sort stiplet streg), beskyttede stendiger (gul streg) og granbevoksning (grøn markering) på Rytterbjerg.

Kort 4. HNV (High Nature Value) 2024 på Rytterbjerg. Arealerne nær Tystrup Sø har den højeste værdi på 8 (orange markering)

